

GENERALNY DYREKTOR OCHRONY ŚRODOWISKA

Piotr Otawski

Warszawa, 29 stycznia 2025 r.

DOOŚ-WST.410.16.2024.MC/MZ/TW

**Pan
Sławomir Cichoń
Zastępca Dyrektora
Regionalna Dyrekcja Lasów
Państwowych w Szczecinku**

W odpowiedzi na pismo z 31 października 2024 r., znak: ZU.6004.3.9.2024 – przekazane Generalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie pismem z 5 listopada 2024 r., znak: WOPN.410.186.2024.AM – oraz pismo z 4 listopada 2024 r., znak: ZU.6004.3.9.2024, w sprawie przedstawienia opinii dotyczącej projektu „Planu urządzenia lasu Nadleśnictwa Czarnobór. Obręb Czarnobór. Sporządzony na okres od 1 stycznia 2025 roku do 31 grudnia 2034 roku na podstawie stanu lasu na dzień 1 stycznia 2025 roku” (dalej jako: plan) wraz z prognozą oddziaływania na środowisko (dalej jako: prognoza), działając na podstawie art. 54 ust. 1 i art. 57 ust. 4 ustawy z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1112; dalej jako: ustawa ooś), przekazuję stosowne informacje.

Odnosząc się do przedstawionego w prognozie i programie ochrony przyrody (dalej jako: program op) opisu istniejącego stanu środowiska, należy zaznaczyć, że jego zawartość nie umożliwia przeprowadzenia kompleksowych analiz w zakresie możliwego wystąpienia znaczących oddziaływań m. in. na różnorodność biologiczną, zwierzęta, rośliny, a także w zakresie rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, będących rezultatem realizacji projektowanego dokumentu. Powyższe stwierdzenie związane jest m.in. z treścią załączonych do planu map obrazujących w sposób niekompletny rozmieszczenie elementów środowiska (*Mapa przeglądowa siedlisk przyrodniczych i gatunków naturowych na tle planowanego użytkowania rębnego i gruntów przeznaczonych do zalesienia*, dalej jako: mapa przeglądowa, oraz *Mapa przeglądowa walorów przyrodniczo–kulturowych*). Zastrzeżenie to dotyczy także programu op.

Na mapie przeglądowej uwzględniono rozmieszczenie siedlisk przyrodniczych, a także kilka stanowisk/miejsc obserwacji gatunków objętych ochroną na podstawie dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. *w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory* (Dz. U. UE. L. z 1992 r. Nr 206, str. 7 z późn. zm.), (tj. kumak nizinny *Bombina bombina*, traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*, wydra *Lutra lutra*, zalotka większa

Leucorrhinia pectoralis, bóbr *Castor fiber*) oraz żurawia *Grus grus*. Rozmieszczenie gatunków przedstawiono poprzez naniesienie punktów, nie wyszczególniono jednak zasięgu siedlisk tych gatunków. Z kolei *Mapa przeglądowa walorów przyrodniczo-kulturowych* zawiera jedynie lokalizacje siedlisk przyrodniczych. Brak jest zatem przedstawienia na mapach rozmieszczenia stanowisk i siedlisk pozostałych objętych ochroną gatunków zwierząt oraz stanowisk objętych ochroną gatunków roślin oraz grzybów. Również w programie op brak jest informacji na temat występowania i rozmieszczenia objętych ochroną gatunków grzybów.

Z programu op (str. 67-69) wynika, że na terenie Nadleśnictwa Czarnobór stwierdzono 30 gatunków roślin objętych ochroną. Wskazano wydzielania, w których rośliny te występują, jednak nie przedstawiono lokalizacji siedlisk pozostałych objętych ochroną gatunków, w tym w szczególności ptaków – oprócz żurawia oraz informacji o dwóch strefach ochrony, dla bielika *Haliaeetus albicilla* i bociana czarnego *Ciconia nigra*, większości owadów (m.in. saproksylicznych) oraz płazów – oprócz kumaka, traszki grzebieniastej.

Zasady postępowania wobec gatunków objętych ochroną opisano na str. 212-216 programu op. Ze względu na brak wiedzy o rozmieszczeniu większości siedlisk zwierząt oraz grzybów, w konsekwencji brak możliwości ustalenia rodzajów i stopnia oddziaływania na gatunki i ich siedliska w związku z realizacją planu, proponowane działania minimalizujące przyjęły formę ogólnych, niewiążących zaleceń (np. „*muchotłówka mała [Ficedula parva] – ochrona zachowawcza jak największej powierzchni starych drzewostanów liściastych w pobliżu łąk, pól, polan, zrębów, młodników, lelek [Caprimulgus europaeus] – ochrona miejsc występowania, głównie suche, świetliste bory sosnowe*”). W treści programu op brakuje konkretnych i jednoznacznych wskazań, w odniesieniu do lokalizacji i powierzchni drzewostanów niezbędnych do pozostawienia, aby możliwe było równoważenie oddziaływań związanych z prowadzeniem cięć (przykładowo, w przypadku muchotłówki – drzewostanów liściastych, w przypadku lelka – sosnowych). Pomimo, że stanowiska objętych ochroną gatunków roślin przyporządkowano w programie op do konkretnych wydzieleń, to nie wyszczególniono, które z nich znajdują się w granicach obszarowych form ochrony przyrody, jakie działania gospodarcze ich dotyczą, jaki będzie możliwy wpływ tych działań na populacje gatunków, a także nie sprecyzowano, jakie konkretnie działania należy podjąć, aby zminimalizować oddziaływanie zaplanowanych zabiegów gospodarczych. Sformułowano jedynie ogólny, niewiążący zapis, aby „*działania gospodarcze na stanowiskach cennych gatunków lub w bezpośrednim otoczeniu prowadzić w sposób niezagrażający trwaniu populacji*” (str. 213).

Biorąc pod uwagę zawartość projektu planu, w tym programu op i prognozy, należy podkreślić, że niezbędne jest uzupełnienie brakujących informacji dotyczących dziko występujących gatunków objętych ochroną poprzez zidentyfikowanie populacji gatunków narażonych na negatywne oddziaływanie ustaleń planu i zaplanowanie adekwatnych, przypisanych do konkretnych wydzieleń działań minimalizujących/ kompensujących.

Wobec powyższego, niezbędne jest także rozważenie przeprowadzenia na terenie Nadleśnictwa Czarnobór inwentaryzacji fauny i flory, bowiem dane, na których opiera się przedłożona dokumentacja są przestarzałe (wynikają z decyzji Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z 7 sierpnia 2006 r. w sprawie przeprowadzenia w roku 2006 i 2007 powszechnej inwentaryzacji siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory) lub posiadają niesprecyzowane i nieweryfikowalne źródła („*dane przedstawione w dalszej części są wynikiem m.in. obserwacji Służby Leśnej Nadleśnictwa, dokumentacji prac siedliskowych, ekspertyz przyrodniczych, obserwacji dokonanych przez pracowników BULiGL w trakcie terenowych prac urzędzeniowych oraz inwentaryzacji botanicznych*”; str. 67 programu op). Celem inwentaryzacji powinno być zbadanie wszystkich elementów środowiska przyrodniczego w oparciu o odpowiednio dobrane metody badawcze, adekwatne dla gatunków lub ich grup. Należy podkreślić, że brak rzetelnej wiedzy o stanie zasobów przyrodniczych na terenie nadleśnictwa, może uniemożliwić dotrzymanie jednemu z wymogów trwale zrównoważonej gospodarki leśnej, którym zgodnie z prawem – art. 7 ust. 1 pkt 2 lit. a ustawy

z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2024 r., poz. 530, ze zm.) – jest jej prowadzenie według planu urządzenia lasu z uwzględnieniem ochrony lasów, zwłaszcza lasów i ekosystemów leśnych stanowiących naturalne fragmenty rodzimej przyrody lub lasów szczególnie cennych ze względu na zachowanie różnorodności przyrodniczej.

Niezależnie od powyższego, należy wskazać, że w założeniach programu op (str. 213) wskazano na konieczność katalogowania i kartowania nowych stanowisk cennej roślinności np. w kronice umieszczonej w rozdziale 13 tego dokumentu. Wymóg ten winien być obligatoryjny nie tylko w odniesieniu do dziko występujących gatunków roślin objętych ochroną, czy rzadkich, ale również w odniesieniu do dziko występujących gatunków zwierząt objętych ochroną (w szczególności ich siedlisk) oraz grzybów. Jak wskazano powyżej, Nadleśnictwo Czarnobór nie dysponuje aktualną i kompleksową bazą rozmieszczania większości siedlisk (zwłaszcza objętych ochroną gatunków zwierząt i grzybów), w związku tym dane z tego zakresu, zbierane np. podczas oględzin przed przystąpieniem do prac z zakresu gospodarki leśnej, winny być odnotowywane i gromadzone. Zasadne jest, aby załącznikiem do programu op był wzór formularza przeznaczonego do dokumentowania wizji terenowej, wymaganej rozporządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z 27 marca 2023 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej (Dz. U. z 2023 r., poz. 672; dalej jako: kodeks dobrych praktyk) oraz instrukcja wykonywania wizji terenowej w szczególności dotycząca terminu i sposobu jej wykonywania, w szczególności w zakresie wykrywania siedlisk owadów saproksylicznych i schronień nietoperzy. Zebrane dane powinny być również przechowywane w postaci cyfrowych danych geoprzestrzennych, natomiast kronika powinna zawierać tabele z wyszczególnieniem gatunku, wydzielenia, stanu populacji (np. liczba osobników), powierzchni siedliska, opisu siedliska i data obserwacji.

W prognozie oraz w planie należy określić optymalne terminy wykonywania zabiegów gospodarczych uwzględniając biologię dziko występujących gatunków objętych ochroną (m.in. ptaków, nietoperzy). Dotyczy to m.in. konieczności zastosowania działania minimalizującego względem gatunków ptaków, polegającego na prowadzeniu cięć poza okresem lęgowym, który trwa od 1 marca do 31 sierpnia. Ograniczenie to powinno dotyczyć co najmniej drzewostanów przeszlórębnych, drzewostanów z zaplanowaną rębnią zupełną lub cięciami uprzątającymi w ramach rębni gniazdowej (dotyczy to także działań w strefach ochrony bielika i bociana czarnego).

Niezbędne jest również określenie sposobu postępowania w sytuacjach stwierdzeń gatunków objętych ochroną w obszarze planowanych prac gospodarczych – należy wskazać m.in. gatunki, w przypadku stwierdzenia których podczas wizji terenowej konieczne będzie przesunięcie terminu wykonania danych prac poza okres lęgowy.

Należy podkreślić, że z programu op wynika prawdopodobieństwo występowania czynnych terytoriów tzw. gatunków strefowych: rybołowa *Pandion haliaetus*, orlika krzykliwego *Clanga pomarina*, kani czarnej *Milvus migrans*, kani rudej *Milvus milvus*, puchacza *Bubo bubo*, włośchatki *Aegolius funereus*, wilka *Canis lupus* i reintrodukowanego na tym terenie rysia *Lynx lynx*. W przypadku stwierdzenia ich stanowisk należy występować o ustanowienie dla nich stref ochrony, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. z 2022 r. poz. 2380, dalej jako: rozporządzenie w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt).

Należy także zwrócić uwagę na schemat gospodarowania drzewostanami w kontekście zapewnienia siedlisk lęgowych. Jako przykład może posłużyć bielik – na terenie Nadleśnictwa Czarnobór stwierdzono jedno gniazdo, wokół którego wyznaczono strefę ochrony; jednak gatunek ten w rewirze lęgowym buduje kilka gniazd, które zakładane są głównie na sosnach w wieku 90–110 lat i ponad 120-letnich bukach; w większości drzewostanów w tym wieku, zaplanowano zabiegi gospodarcze, które doprowadzą do eliminacji starych drzew, natomiast lokalizacja gniazd na drzewach młodszych, powoduje częste ich spadanie. Zatem zasadne

jest, aby przed przyjęciem planu, na podstawie wiedzy o występowaniu i lokalizacji gatunków strefowych zaplanowano wyłączenie poszczególnych obszarów z prowadzenia zabiegów gospodarczych. Należy mieć na uwadze, że usunięcie roślinności drzewiastej i krzewiastej w związku ze skalą zaplanowanych zabiegów gospodarczych, może wiązać się m.in. z niszczeniem miejsc rozrodu, żerowania i bytowania różnych przedstawicieli fauny.

Odnosząc się do zamieszczonego w prognozie (tabela na str. 140-146) stwierdzenia dotyczącego ssaków (m.in. wilka, żubra *Bos bonasus* i mopka zachodniego *Barbastella barbastellus*): „Brak praktycznych możliwości zastosowania skutecznych działań minimalizujących przewidywany wpływ, dlatego nie formułuje się ich dla tej grupy gatunków. Jednocześnie nie przewiduje się, aby zdiagnozowane zagrożenia miały istotny wpływ na wielkość populacji wskazanych gatunków po przeprowadzeniu planowanych prac na powierzchniach leśnych”, należy podkreślić, że niezbędne jest podjęcie próby zastosowania adekwatnych działań minimalizujących negatywne oddziaływanie, a ich ewentualny brak należy udowodnić w sposób nie budzący wątpliwości.

Należy też zauważyć, że sporządzony – na potrzeby przywołanej tabeli pn. „Wpływ planowanych czynności gospodarczych na zwierzęta chronione” – przydział gatunków do wyróżnionych grupy nie jest właściwy z uwagi na nadmierną generalizację. Podział ten nie uwzględnia specyfiki biologii poszczególnych gatunków zwierząt. Przykładowo, założono, że w ten sam sposób oddziaływania wynikające z gospodarki leśnej odbierać będą bóbr europejski i gacek brunatny, wiewiórka i wilk, dzięcioł czarny i kwiczoł albo strumieniówka i orzechówka. Przyjęte założenia niewątpliwie ułatwiają formalne wywiązanie się z obowiązku sporządzenia prognozy, zgodnie z wymaganymi prawem elementami, jednak uniemożliwiają określenie wpływu prac gospodarczych na przedstawicieli poszczególnych gatunków objętych ochroną oraz na kształtowanie siedlisk tych gatunków. W konsekwencji – w powiązaniu z wyżej opisanym brakiem odpowiedniej wiedzy o występowaniu gatunków – nie jest możliwe przedstawienie właściwych rozwiązań eliminujących lub ograniczających niekorzystne oddziaływania. W tym zakresie prognoza wymaga uzupełnienia. Przykładowo – w związku z możliwym ubytkiem drzew w starszych klasach wieku, sprzyjających wysokiej bioróżnorodności (m.in. w związku z istnieniem naturalnych dziupli) w planie należy uwzględnić rozwieszenie zastępczych schronień w postaci budek i skrzynek dla ptaków, pilchowatych i nietoperzy wykorzystujących dziuple, w liczbie adekwatnej do powierzchni usuwanego drzewostanu. Należy przy tym mieć na uwadze konieczność dostosowania typów schronień zastępczych do wymagań poszczególnych gatunków. Ponadto, zasadne jest zachowanie puli drzew, w których mogą powstawać dziuple, służące zachowaniu populacji gatunków w nich gniazdujących. Działania te należy rozpocząć już na etapie pielęgnacji drzewostanów poprzez pozostawianie gatunków drzew szybko rosnących (brzoza *Betula* sp., topola *Populus* sp.), osiągających już w wieku około 50-60 lat rozmiary pozwalające na powstawanie w nich naturalnych dziupli, jak i wykuwanie ich przez ptaki. Należy podkreślić, że powyższe działanie jest rekomendowane do zastosowania w § 3 pkt. 10 kodeksu dobrych praktyk.

W związku z tym, że w lasach gospodarczych regularnie usuwane są drzewa o obniżonej zdrowotności, stanowiące potencjalne miejsce powstawania dziupli, wskazane jest pozostawienie w drzewostanach w których zaplanowano trzebież wczesną i późną, drzew biocenotycznych w liczbie co najmniej 1 drzewa dziuplastego lub odpowiedniego do powstawania dziupli (np. posiadającego owocniki grzybów rozkładających drewno) na 1 ha, w przypadku borów i borów mieszanych, oraz 2 drzew/ha w lasach i lasach mieszanych. Działanie takie jest istotne z uwagi na potrzebę zapewnienia miejsc rozrodu dziuplakom, które w największym stopniu zagrożone są realizacją cięć pielęgnacyjnych powodujących ubytek potencjalnych drzew odpowiednich do gniazdowania.

Niezbędne jest także m.in. przeprowadzenie analizy oddziaływania realizacji ustaleń zawartych w planie na zidentyfikowane na terenie Nadleśnictwa Czarnobór korytarze ekologiczne i szlaki migracyjne zwierząt.

W przypadku stwierdzenia zagrożeń dla ich funkcjonowania, zasadne jest zaproponowanie odpowiednich działań minimalizujących/kompensujących. W treści prognozy należy też uwzględnić wymagania wynikające z kodeksu dobrych praktyk. Wskazane w rozporządzeniu wymagania należy bezpośrednio opisać i przełożyć na działania wskazane w planie. Dotyczy to m.in. zaplanowania terminów wizji terenowych przed rozpoczęciem prac gospodarczych; oznakowania drzew dziuplastych i drzew z gniazdami ptaków; informacji o wyłączeniu z rębni gniazdowych (wchodzących w zakres rębni złożonych) pasów o szerokości 25 m od linii brzegowych.

Podsumowując kwestie dotyczące ochrony gatunkowej, należy podkreślić, że w planie i w prognozie nie uwzględniono wymogów określonych w ustawie z 16 kwietnia 2004 r. o *ochronie przyrody* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1478, dalej jako: ustawa op) dotyczących odstępstw od zakazów określonych w stosunku do gatunków objętych ochroną, wprowadzonych przepisami rozporządzeń Ministra Środowiska: §9 pkt 8 rozporządzenia Ministra Środowiska z 16 grudnia 2016 r. w *sprawie ochrony gatunkowej zwierząt*, Dz. U. z 2022 r. poz. 2380; §8 pkt 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z 9 października 2014 r. w *sprawie ochrony gatunkowej roślin*, Dz. U. z 2014 r., poz. 1409; §7 pkt 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z 9 października 2014 r. w *sprawie ochrony gatunkowej grzybów*, Dz. U. z 2014 r., poz. 1408). Odstępstwa te dotyczą prowadzenia gospodarki leśnej, która spełnia kryterium racjonalności i dodatkowo technologia prac uniemożliwia przestrzeganie tych zakazów. Przedłożona dokumentacja wskazuje, że w obrębie Nadleśnictwa Czarnobór nie zostały rozpoznane miejsca występowania objętych ochroną gatunków grzybów, większości objętych ochroną zwierząt, nie zostały wskazane działania minimalizujące względem objętych ochroną roślin. Przy czym rozpoznania rozmieszczenia stanowisk gatunków roślin również nie można uznać za pełne. Zagadnienia opisane powyżej wskazują, że zabiegi z zakresu gospodarki leśnej mogą nie spełniać kryterium racjonalności względem gatunków objętych ochroną, co poddaje w wątpliwość możliwość zastosowania derogacji dla prac ujętych w planie, a dotyczących gatunków związanych m.in. ze starodrzewami oraz terenami podmokłymi (należy mieć także na uwadze, że przesłanka racjonalności działań z zakresu gospodarki leśnej uwzględniona została wobec zakazu zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, w granicach dalej wymienionych obszarów chronionego krajobrazu).

Biorąc pod uwagę powyższe, należy stwierdzić, że nie istnieje także możliwość zastosowania § 2 ust. 2 kodeksu dobrych praktyk, według którego właściciel lasu lub wyznaczona przez niego osoba mogą odstąpić od przeglądu gatunków, o których mowa w ust. 1 pkt 2 tego kodeksu, jeżeli dysponują danymi zebranymi w trakcie przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko zgodnie z przepisami ustawy ooś, w tym prognozą oddziaływania na środowisko w lesie planowanym do objęcia działaniami w zakresie gospodarki leśnej. W programie op oraz prognozie winno znaleźć się wskazanie, że niezbędne jest stosowanie się do zapisu § 2 ust. 1 pkt 2 kodeksu dobrych praktyk.

Analiza dotycząca obszarów Natura 2000 została przeprowadzona w nawiązaniu do treści art. 33 ustawy op, zgodnie z którym zabrania się, z zastrzeżeniem art. 34, podejmowania działań mogących, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000, w tym w szczególności: pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000 lub wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000, lub pogorszyć integralność obszaru Natura 2000 lub jego powiązania z innymi obszarami. W ramach oceny oddziaływania ustaleń planu na cele ochrony obszarów Natura 2000 sprawdzono również zgodność tych ustaleń z zapisami zawartymi w planach zadań ochronnych (dalej jako: pzo) dla tych obszarów, w szczególności zaplanowanymi działaniami ochronnymi i celami działań ochronnych. Ponadto analizie została poddana lista zagrożeń potencjalnych i istniejących, będąca częścią pzo. Niezgodność ustaleń danego planu z działaniami ochronnymi lub celami tych działań w pzo stanowi bowiem przesłankę do

zastosowania procedury wymienionej w art. 37 ust. 2 ustawy op. Należy wskazać, że cele działań ochronnych wymienione w poszczególnych pzo służą osiągnięciu, lub dążeniu do osiągnięcia celów nadrzędnych dla obszarów Natura 2000, jakimi jest osiągnięcie lub utrzymanie właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony, utrzymanie integralności obszarów i spójności sieci Natura 2000. Przy czym wykazanie braku sprzeczności ustaleń danego planu z zapisami zawartymi w pzo nie przesądza o braku występowania negatywnych oddziaływań tych ustaleń na cele ochrony danego obszaru Natura 2000. Tak samo konieczność zastosowania działań minimalizujących warunkuje się stwierdzeniem możliwości wystąpienia negatywnego oddziaływania na cele ochrony obszaru Natura 2000, a nie tylko od obecności (bądź jego braku) zapisu działania ochronnego dla celu ochrony obszaru Natura 2000. W pzo dla obszarów Natura 2000 wskazuje się m. in. zagrożenia istniejące i potencjalne w tych obszarach, określa się warunki utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony, działania ochronne, ale nie ocenia się poszczególnych przedsięwzięć ani planów, gdyż w tym celu przewidziane są inne procedury, w tym strategiczna ocena oddziaływania planów na środowisko.

Biorąc pod uwagę powyższe, w przypadku obszaru Diabelskie Pustacie, w związku z aktualizacją stanu wiedzy o przedmiotach ochrony obszaru Natura 2000 istnieje dokumentacja o rozmieszczeniu siedlisk przyrodniczych, siedlisk gatunków oraz zwierząt, która różni się od danych przedstawionych przy przedłożonym planie. W ramach aktualizacji stanu wiedzy został złożony wniosek o zmianę standardowego formularza danych (dalej jako: SDF) dla obszaru Natura 2000 (niezatwierdzony) uwzględniający inne powierzchnie siedlisk, niż określone w obowiązującym SDF (data aktualizacji 03.2024). Wnioskowano w nim również o usunięcie z przedmiotów ochrony siedliska przyrodniczego 4010 - wilgotne wrzosowiska z wrzoścem bagiennym (*Ericion tetralix*), 7230 - górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk, a także dodanie siedliska przyrodniczego 7120 - torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji. Zatem opinia odnosi się zarówno do tzw. stanu obecnego dokumentu, jak również do niezatwierdzonych danych z wniosku o zmianę SDF.

W planie, opisach taksacyjnych i programie op, oraz w prognozie, należy uwzględnić rozmieszczenie siedlisk gatunków, których dotyczyła aktualizacja stanu wiedzy, o której mowa powyżej. W opisie oddziaływania założeń planu na obszar Diabelskie Pustacie, nie przeanalizowano w wystarczającym stopniu wpływu planowanych czynności gospodarczych na wszystkie gatunki będące przedmiotami ochrony tego obszaru. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z 17 października 2023 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Diabelskie Pustacie PLH320048 (Dz. U. z 2023 r. poz. 2436; dalej jako: rozporządzenie Diabelskie Pustacie), przedmiotami ochrony tego obszaru jest 5 gatunków fauny: kumak nizinny, wilk, pływak szerokobrzeżek *Dytiscus latissimus*, zalotka większa, i traszka grzebieniasta. Zastrzeżenia wzbudza podstawa, w oparciu o którą stwierdzono brak negatywnego oddziaływania na wilka, trąskę grzebieniastą i pływaka szerokobrzeżka, biorąc pod uwagę, że na str. 187-188 prognozy dla każdego z tych trzech gatunków posłużono się sformułowaniem: „w zasięgu obszaru na gruntach Nadleśnictwa nie przeprowadzono inwentaryzacji pod kątem występowania gatunku”. Mapa przeglądowa uwzględnia wyżej wymienione gatunki, ale z lokalizacjami spoza obszaru Diabelskie Pustacie. W programie op brak jest zapisów (działań minimalizujących) dotyczących trąski grzebieniastej i pływaka. Są zawarte natomiast zapisy mające na celu ochronę terenów podmokłych, które mogą stanowić potencjalne siedliska trąski grzebieniastej, pływaka szerokobrzeżka, których dotyczy ustalenia zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z 24 września 2019 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Diabelskie Pustacie PLH32004 (Dz. Urz. Woj. Zach., poz. 4790, dalej jako: pzo Diabelskie Pustacie), wskazujące na konieczność zachowania potencjalnych siedlisk gatunku tj. niewielkich zbiorników wodnych w przypadku trąski i naturalnych zbiorników wodnych w przypadku pływaka szerokobrzeżka. Należy wskazać, że dla trąski grzebieniastej (ale również kumaka nizinnego) wskazano jako zagrożenia: „J02 Spowodowane przez człowieka

zmiany stosunków wodnych - niewłaściwa melioracja i zanik ekosystemów wodnych". Natomiast w planie (str. 79) wyszczególniono, że „na gruntach Nadleśnictwa zinwentaryzowano około 192 km rowów i cieków, w tym podstawowych 18 km. Resztę, to jest 174 km stanowią rowy szczegółowe o szerokości 1-2 m. W obecnym 10-leciu Nadleśnictwo winno przeprowadzać ich odmulanie i konserwację, a nawet odbudowę w zależności od pojawiających się potrzeb”. Konserwacja i realizacja melioracji w tak dużej skali może wpływać negatywnie na stan populacji trzaski grzebieniastej i kumaka nizinnego, które związane są z terenami podmokłymi. Z tego powodu w programie op winny znajdować się wskazania dotyczące ograniczenia (wskazanie konkretnych cieków, które będą wyłączone z możliwości wykonywania działań z zakresu realizacji, odtwarzania, lub utrzymywania urządzeń melioracji wodnych), mające na celu zachowanie potencjalnych siedlisk ww. gatunków.

Wśród istniejących zagrożeń dla siedliska przyrodniczego 9110 - kwaśne buczyny *Luzulo-Fagetum* w pzo Diabelskie Pustacie wymieniono: „zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (uproszczona struktura pionowa i wiekowa części płatów siedliska)”, natomiast jako potencjalne: „B02.04 usuwanie martwych i zamierających drzew (pozostawienie małej ilości martwego drewna)”. Celem działań ochronnych dla wyżej wymienionego siedliska przyrodniczego zgodnie z pzo Diabelskie Pustacie jest utrzymanie jego obecnego zasięgu oraz utrzymanie co najmniej jego aktualnego stanu ochrony (U1). Zaplanowane działania ochronne dotyczące siedliska przyrodniczego 9110 stanowią: „w odniesieniu do wydziałów nr 213d, 194h włączenie do sieci ostoi różnorodności biologicznej. W uzasadnionych przypadkach dopuszcza się stosowanie cięć sanitarnych”. W planie nie zaprojektowano zabiegów gospodarczych w wydziałach 213d i 194h (powierzchnia odpowiednio 1,62 ha i 2,94 ha), wskazując dla nich w opisach taksacyjnych: *BIO-W, bóbr, brak wskazań*, co jest zgodne z działaniami zaplanowanymi w pzo. Niemniej jednak we wszystkich pozostałych wydziałach oznaczonych w przedłożonych dokumentach jako płaty siedliska przyrodniczego 9110 w Nadleśnictwie Czarnobór, zaplanowano działania gospodarcze: w wydziałach: 194d, 194i, 213c rębnie: IIA z pozyskaniem 40% grubizny na 2,55 ha, IIA z pozyskaniem 40% grubizny na 1,34 ha, IIAU z pozyskaniem 90% grubizny na 3,58 ha. Ponadto w wydziałach 213a o powierzchni 3,93 ha i 213b o powierzchni 1,32 ha założono realizację trzebieży później. Zatem w części obszaru Natura 2000 Diabelskie Pustacie, znajdującego się na terenie Nadleśnictwa Czarnobór, bez zabiegów gospodarczych pozostawiono płaty siedliska o powierzchni 4,56 ha, rębnie zaplanowano na 4,87 ha, a trzebieże na 5,25 ha (przyjmując założenie, że % pozyskania grubizny będzie przekładał się odpowiednio na zmniejszenie powierzchni terenu objętego rębnią – ten sposób przeliczenia powierzchni został wykorzystany do wszystkich analiz przestrzennych). Z danych SDF dla obszaru Natura 2000 Diabelskie Pustacie (data aktualizacji: 03.2024 r.) wynika, że łączna powierzchnia siedliska przyrodniczego 9110 w obszarze wynosi 29,69 ha. Zatem zaplanowane w projekcie PUL rębnie obejmą 33,2% zasobów siedliska przyrodniczego w obszarze Natura 2000 Diabelskie Pustacie w zarządzie Nadleśnictwa Czarnobór, jak również 16,4 % siedliska w całym obszarze Natura 2000. Przy czym nie są znane dane na temat użytkowania rębego lub przedrębego pozostałych płatów siedliska, pozostających poza zarządem Nadleśnictwa Czarnobór. Zaplanowane użytkowanie rębne płatów siedliska przyrodniczego 9110 w wyżej wskazanej skali, przy ogólnie małych zasobach we wskazanym obszarze Natura 2000 może wskazywać na możliwość wpływu zaplanowanych działań gospodarczych na wskaźniki specyficznej struktury i funkcji siedliska tj.: wiek drzewostanu, mikrosiedliska drzewne, struktura pionowa i przestrzenna roślinności (a więc uproszczanie struktury pionowej i wiekowej części płatów siedliska wymienione jako zagrożenie w pzo), martwe drewno, ekspansywne gatunki w runie. W szczególności wynika to z obecności w wydziałach z zaplanowanym użytkowaniem rębnym starodrzewu – w wydziale 194d drzewostanu bukowego w wieku 101 i 160 lat, w wydziale 213c drzewostanu bukowego w wieku 145 lat z obecnością podrostu. W drzewostanach w wyżej wskazanych trzech wydziałach wskazane byłoby prowadzenie cięć w sposób mniej intensywny – poprzez zmianę na rębnie przerębową (V) lub alternatywnie zmniejszenie powierzchni działek zrębowych objętych rębnią, odpowiednio do potrzeb

wynikających z konieczności utrzymania odpowiedniej struktury i funkcji siedliska np. w ramach rębni IVD. Wskazane byłoby również pozostawienie części najstarszych drzew w formie np. pomnika przyrody. Należy wskazać, że w stosunku do zabiegów gospodarczych zaplanowanych w siedlisku 9110 w zaproponowanym kształcie, istnieje możliwość, że ich realizacja będzie mogła znacząco negatywnie oddziaływać na zasoby siedliska w obszarze Natura 2000 Diabelskie Pustacie, gdyż może obniżyć stan ochrony siedliska w tym obszarze. Zaplanowane działania gospodarcze mogą wpływać na osiągnięcie celu wymienionego w § 3 pkt. 2 rozporządzenia Diabelskie Pustacie, tj. odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych w odniesieniu do siedliska przyrodniczego 9110.

Analizując dane dotyczące zasobów siedliska przyrodniczego 9110, pochodzące z wniosku o zmianę SDF należy wskazać, że wynoszą one 11,89 ha. Zatem w przypadku przyjęcia takich danych jako aktualnych, rębnie na powierzchni 4,87 ha siedliska będą odbywać się na 41% zasobów siedliska przyrodniczego w analizowanym obszarze Natura 2000. W wydzieleniu 384d zaplanowano rębnię IB na 95% jego powierzchni. Wydzielenie to bezpośrednio przylega do terenu rezerwatu przyrody Diabelskie Pustacie, a także do terenu w rezerwacie, oznaczonego na mapie przeglądowej oraz w opisach taksacyjnych jako bagno i w bardzo niewielkiej odległości (ok. 1 m) od płatu siedliska przyrodniczego 7140 - torfowiska przejściowe i trzęsawiska. W odniesieniu do tego płatu siedliska przyrodniczego obowiązują ustalenia zawarte w zarządzeniu Nr 22/2013 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 28 maja 2013 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Diabelskie Pustacie” (Dz. Urz. Woj. Zach. z 2013 r., poz. 2295, ze zm.; dalej jako: zarządzenie), uwzględniające zapisy art. 28 ust. 10 ustawy op. Zgodnie z zapisami zarządzenia dla ww. siedliska przyrodniczego jako cel ochrony wskazano jego zachowanie w niepogorszonym stanie, natomiast wśród zagrożeń istniejących wymieniono niewłaściwe stosunki wodne. Zastosowanie rębni zupełnej w połączeniu z wykonanymi w zeszłym cyklu planistycznym rębiami zupełnymi w sąsiadujących wydzieleniach np. 384g, w tak bliskiej odległości od płatu siedliska 7140 o powierzchni 4,01 ha, nawet w przypadku zapewnienia buforu o szerokości 25 m jak wskazano w programie op (str. 193, pkt 7), może spowodować zmianę stosunków wodnych w jego obrębie, prowadząc do jego przesuszenia, wynikającego z gwałtownego odsłonięcia dużego terenu wskutek wykonania rębni zupełnej na powierzchni 1,71 ha (95%).

Płat siedliska przyrodniczego 7140 stanowi również wydzielenie 264m zajmując powierzchnię 0,18 ha. W wydzieleniu 264l, otaczającym płat siedliska 7140 zaplanowano rębnię IIIAU z pozyskaniem 85% grubizny na powierzchni 3,23 ha. Ponadto w strefie 25 m od granic siedliska znajduje się również wydzielenie 264f, w obrębie którego zaplanowano rębnię IB z pozyskaniem 95% grubizny na łącznej powierzchni 4,47 ha. Wycinka na takiej powierzchni, wielokrotnie przekraczającej powierzchnię płatu siedliska, może zagrozić jego stabilności hydrologicznej, nawet przy uwzględnieniu działania minimalizującego w postaci pozostawienia buforu o szerokości 25 m od brzegów siedliska.

Całkowita powierzchnia siedliska przyrodniczego 7140 w obszarze Diabelskie Pustacie wynosi zgodnie z danymi SDF 18,98 ha. Omawiane dwa płaty siedliska przyrodniczego 7140 stanowią 22% zasobów tego siedliska w obszarze Diabelskie Pustacie. W pzo Diabelskie Pustacie jako zagrożenie dla ww. siedliska, wskazano zmienne warunki hydrologiczne – okresowe przesuszenie, prowadzące do zmiany składu gatunkowego (sukcesji) i wkraczania problematycznych gatunków rodzimych. W związku z powyższym należy uznać, że zapisy planu, przewidujące rębnie na dużych powierzchniach, w otoczeniu siedliska oraz informacje o konieczności odtworzenia lub konserwacji urządzeń melioracji w dużej skali (por. str. 74 planu) będą mogły znacząco negatywnie oddziaływać na stan ww. siedliska przyrodniczego w obszarze, wpływając również na cele ochrony wymienione w rozporządzeniu Diabelskie Pustacie.

Dane zawarte we wniosku o zmianę SDF wskazują, że łączna powierzchnia siedliska przyrodniczego 7140 uległa zmniejszeniu do 13,89 ha, co wskazywałoby, że minimum 30% zasobów siedliska przyrodniczego będzie objętych negatywnym oddziaływaniem ustaleń planu.

Z opisów taksacyjnych wynika, że płat siedliska przyrodniczego 4030 - suche wrzosowiska *Calluno-Genistion*, *Pohlio Callunion*, *Calluno-Arctostaphylon*, znajdujący się w sąsiedztwie rzeki Płynnicy, stanowią młode drzewostany, powstałe w wyniku odnowienia powierzchni, które w poprzednich cyklach planistycznych podległy cięciom rębny (najprawdopodobniej zupełnym). Obecnie w przypadku wydzieleń 425h i 425d, w ich obrębie występuje drzewostan z dominującą sosną w wieku kilkunastu lat, w wydzieleniach 425b i 425g – w wieku ponad 20 lat, w wydzieleniu 425i – ponad 30 lat. Przy czym wskaźnik zadrzewienia we wszystkich ww., drzewostanach wynosi 1 lub 1,1, co może świadczyć o dużej liczbie drzew na powierzchni oznaczonej na mapie przeglądowej jako wrzosowiska. W wydzieleniach tych zaplanowano odpowiednio czyszczenia późne lub trzebieże wczesne. W przedłożonej dokumentacji nie wyszczególniono, jakie dane źródłowe przesądziły o wyszczególnieniu wrzosowisk na ww. terenach. Należy wskazać, że dane wniosku o zmianę SDF wskazują na ubytek powierzchni siedliska w obszarze Diabelskie Pustacie o 26,32 ha. Dane zebrane w wyniku aktualizacji stanu wiedzy wskazują na obecność siedliska w obrębie omawianego płatu tylko bezpośrednio przy drogach. Nie jest jednak jasne, jakie są powody zmniejszenia powierzchni analizowanego płatu siedliska tj. czy wynika z tzw. błędu metodycznego, czy też ze sposobu gospodarowania w płacie siedliska poprzez dopuszczenie do sukcesji drzew i krzewów, a następnie odnowienia powierzchni cięciami zupełnymi, w efekcie czego powstał drzewostan (obecnie w fazie tyczkowin, drągowin) powodujący duże ocienienie runa. W chwili obecnej, do płatów siedliska w kształcie wynikającym z uzupełnienia stanu wiedzy, przylegają lub częściowo znajdują się w jego obrębie, młode, zwarte drzewostany sosnowe, powodujące duże ocienienie, w tym boczne. Konieczne jest w ramach zaplanowanych czyszczeń i trzebieży zastosowanie takiej ich intensywności i częstotliwości w granicach płatu siedliska oraz w pasie 30 m od granic siedliska 4030, aby utrzymać ten istniejący płat. W programie op brak jest wyszczególnienia informacji z tego zakresu. Należy wskazać, że drzewostany w fazie rozwoju tyczkowin, drągowin (w szczególności powstałe ze zrębów zupełnych) powodują duże zacienienie runa, co może niekorzystnie wpływać na tworzący wrzosowiska wrzos pospolity, który jest gatunkiem światłoządnym.

W wydzieleniach 424g i 424h, przylegających od północnego zachodu do płatu siedliska przyrodniczego 4030 wyszczególnionego na mapie przeglądowej i w opisach taksacyjnych, zaplanowano rębnię IB w 80-letnim drzewostanie sosnowym. Wydzielenia te od strony południowo – wschodniej znajdują się w sąsiedztwie głównego ciek – rzeki Płynnicy. W przypadku, kiedy plan zakłada w obrębie przylegających drzewostanów utrzymanie siedliska przyrodniczego 4030, nie jest wskazane odsłanianie przylegającego drzewostanu poprzez jednorazowy zabieg usunięcia wszystkich drzew, gdyż w perspektywie prowadzi to do powstania gwałtownego zacienienia na siedlisku Bśw, w wyniku wzrostu odnowionego drzewostanu. Nawet w przypadku przyjęcia, że ustalenie pozyskania grubizny na poziomie 70% oznacza pozostawienie strefy ekotonowej od granicy obszaru oznaczonego jako siedlisko 4030, o czym w sposób ogólny do wszystkich terenów nadleśnictwa wskazuje się na str. 192 programu op. Ponadto, konsekwencją zapisów zawartych w planie było, aby w wydzieleniach opisanych jako miejsce występowania siedliska przyrodniczego 4030 w ramach zaplanowanych czyszczeń późnych i trzebieży wczesnych, kształtować drzewostan w taki sposób, aby zapewnić możliwość utrzymania się w tam wskazanego siedliska.

Analizując zaplanowane działania z zakresu gospodarki leśnej, wyodrębniono następujące czynniki mogące mieć wpływ na integralności obszaru Natura 2000 Diabelskie Pustacie:
– zaplanowanie rębni w drzewostanach, które nie osiągnęły wieku rębno: w części wydzieleń, znajdujących się w wyżej wskazanym obszarze Natura 2000 zaplanowano rębnie w drzewostanach, które nie osiągną wieku rębności, przyjętego dla nich w opisach

taksacyjnych, w okresie obowiązywania planu (np. wydzielania: 372b – rębnia IB, So79; 347d – rębnia IIAU 95%, 7,79 ha So69; 219i – rębnia IB So74; 322g – rębnia IIIA So74 lat, 476i – rębnia IB 95% So74; 483c – rębnia IB So75, So60 (nad rzeką Rudnicą). Ponadto dyskusyjne są przyjęte wieki rębności w drzewostanach stanowiących siedliska przyrodnicze. Ustalenie w taki sam sposób, jak dla pozostałych drzewostanów, wymusza odpowiedni sposób zagospodarowania rębego i może powodować wystąpienie niekorzystnych następstw zabiegów z zakresu gospodarki leśnej, w szczególności w drzewostanów na podstawie przyjętych wieków rębności uznanych jako przeszłorębne. Wieki rębności powinny być wyższe w celu zapewnienia możliwości zastosowania bardziej elastycznych metod wykonywania cięć rębnych i odnowień, a w konsekwencji zróżnicowania struktury drzewostanów, np. ustalenie w wydzielaniu 213c stanowiącym siedlisko przyrodnicze 9110 wieku rębności 110 lat dla istniejącego drzewostanu w wieku 145 lat praktycznie uniemożliwia zachowanie w niepogorszonej formie specyficznej struktury i funkcji tego płata;

– zbyt duży stopień zaplanowanych wycinek w stosunku do powierzchni sąsiadujących terenów podmokłych (zachwiane proporcje powierzchni zrębów do powierzchni terenów podmokłych w sąsiedztwie zrębów); np. w wydzielaniu 398h w obszarze Natura 2000 zaplanowano rębnię IB na powierzchni 3,50 ha z pozyskaniem 80% grubizny. Wydzielanie to przylega do trzech niewielkich obszarów podmokłych w tym np. bagna w wydzielaniu 399h o powierzchni 0,46 ha stanowiącego siedlisko zalotki większej i wykonanie tej rębni nawet przy pozostawieniu pasa 25 m od brzegów nie będzie korzystne dla utrzymania tych terenów podmokłych w dłuższej perspektywie, w kontekście pojawiających się zjawisk pogodowych (suszy). Zasadnym byłoby zastosowanie w tym miejscu rębni o mniejszej intensywności wycinki np. IVD;

– w opisie taksacyjnym dla wydzielania 423d, w którym zaplanowano trzebież późną wskazano na występowanie siedliska przyrodniczego 7110 (nie jest przedmiotem ochrony obszaru). Wydzielanie to stanowi powierzchnię 15,53 ha i z przedłożonych dokumentów nie wynika, czy ww. siedlisko przyrodnicze występuje na całości, czy tylko w pewnej części tego wydzielania. Zaplanowany zabieg trzebieży późnej mógłby również wskazywać na obecność siedliska przyrodniczego 91D0 (stanowi przedmiot ochrony obszaru). Wskazane byłoby włączenie części wydzielania stanowiącego siedlisko 7110 do przylegającego wydzielania 423c (w przypadku, gdy do niego przylega i nie stanowi siedliska 91D0) albo wyodrębnienie w formie nowego wydzielania (w szczególności jeśli stanowi siedlisko przyrodnicze 91D0);

– zaplanowanie w wydzielaniach: 266l, na 2,02 ha rębni IIAU z pozyskaniem 95% grubizny; 294d rębni IIIA na powierzchni 2,22 ha z pozyskaniem 30% grubizny. Wydzielania te znajdują się w sąsiedztwie terenu podmokłego w wydzielaniu 266k o powierzchni 3,15 ha, stanowiącego według mapy przeglądowej siedlisko przyrodnicze 7110, wg opisów taksacyjnych dwa siedliska przyrodnicze: 7110, 7140 (co jest również zbieżne z danymi zebranymi w toku aktualizacji stanu wiedzy o przedmiotach ochrony obszaru Natura 2000 Diabelskie Pustacie przez RDOŚ w Szczecinie). Usunięcie drzewostanu z łącznej powierzchni 1,8 ha może spowodować pogorszenie stosunków wodnych w obrębie torfowiska wysokiego i przejściowego. Przy czym należy w analizowanym przypadku mieć na względzie, że w poprzednich cyklach planistycznych w wydzielaniach bezpośrednio przylegających do torfowiska wykonano cięcia rębne, uprzątające w wydzielaniu 266h (obecnie są to wydzielania 266j, 266i o łącznej powierzchni 3,06 ha), bez pozostawienia strefy buforowej wokół tego torfowiska. Ponadto w sąsiedztwie (wydzielenie 294b o powierzchni 1,78 ha odnowiono z wykorzystaniem rębni zupełnej – obecnie drzewostan sosnowy w wieku 3 lat). Stopień intensywności wycinki wokół omawianego płatu siedliska przyrodniczego jest zbyt wysoki w stosunku do powierzchni siedliska i jego zasobów w Nadleśnictwie Czarnobór, w sytuacji powtarzających się zjawisk suszy hydrologicznej oraz oddziaływania związanego ze splotem związków organicznych w zlewni torfowiska, w związku z koniecznością przygotowania gleby pod odnowienie;

– zaplanowanie rębni IB z pozyskaniem 80% grubizny w wydzielaniu 453h o powierzchni 2 ha, które przylega do terenu podmokłego w wydzielaniu o powierzchni 0,34 ha. W obrębie tego mokradła stwierdzono występowanie płatów roślinności złożonych z mchów rodzaju torfowiec. Powierzchnia mokradła w stosunku do powierzchni zrębu zupełnego jest niewielka, co

powoduje, że może być ono narażone na niekorzystne zmiany hydrologiczne (przesuszenie) w wyniku wycinki, nawet przy zastosowaniu strefy buforowej;

– działania sprzyjające ujednocinaniu struktury drzewostanów, np. włączenie wydzielenia z drzewostanem brzoźowym w wieku 20 lat (pow. 1,30 ha – 372f) do wydzielenia 372b (pow. 14,60 ha) i planowanie na części drzewostanu brzoźowego włączonego już do wydzielenia 372b (aktualnie o powierzchni 22,55 ha) rębni zupełnej IB. Takie postępowanie powoduje uproszczenie struktury zarówno wiekowej jak i gatunkowej drzewostanu i powoduje zmniejszenie naturalnej odporności i zwiększenie jego wrażliwości na pojawiające się zagrożenia w następstwie występujących zjawisk pogodowych (np. susz). W obszarze Natura 2000 zaplanowano również rębnie zupełne w wydzieleniach, których powierzchnia przekracza 4 ha. W programie op (str. 188) wskazano, że cięcia rębne należy planować w taki sposób, aby powierzchnia zrębów zupełnych nie przekracza 4 ha (nie planować rębni IA oraz rębni IIIAU, która doprowadzi do stosowania cięcia uprzątającego o powierzchni powyżej 4 ha). Niemniej jednak praktyka dotycząca wydzieleni o powierzchni ponad 4 ha, polegająca na dzieleniu ich powierzchni na przylegające do siebie działki zrębowe i wykonywanie w ich obrębie rębni IB w przeciągu 10 lat nie zapewni celu jakiego ma służyć ograniczenie stosowania wielkopowierzchniowych rębni zupełnych, jakim jest zróżnicowanie struktury gatunkowej, wiekowej, pionowej drzewostanów (np. w wydzieleniu 427d o łącznej powierzchni 9,44 ha zaplanowano dwie przylegające do siebie działki zrębowe o łącznej powierzchni 5,93 ha);

– sposób wykazywania obszarów podmokłych poprzez niewyodrębnianie ich z istniejących wydzieleni leśnych o innym charakterze: np. w wydzieleniu 455b o powierzchni 16,54 ha znajdują się fragmenty mokradła, które stanowią jeden teren podmokły wspólnie z wydzieleniem 454g. Powinny one być wyodrębnione i opisane jako bagno w opisach taksacyjnych; z kolei w wydzieleniu 498d znajdują się dwa niewyodrębnione mokradła;

– zmiana przebiegu i nazw wydzieleni skutkująca zmniejszaniem bądź likwidacją terenów podmokłych o statusie bagno np. mokradło (wyodrębnione również w Bazie Danych Obiektów Topograficznych – dalej *BDOT*) o powierzchni 1,03 ha w poprzednim cyklu planistycznym stanowiące wydzielenia 482d, 481f na skutek zmiany ich przebiegu i nazwy, obecnie stanowi wydzielenie 481g o powierzchni 0,23 ha, natomiast pozostałe części tego obszaru podmokłego znajdują się obecnie w wydzieleniach: 482f, 482c, 481b, 481h. Zmiany tego rodzaju są niekorzystne, gdyż powodują dopuszczenie działań z zakresu gospodarki leśnej na dużej części terenu podmokłego, mogące skutkować jego całkowitym zanikiem. W przypadku gdy obserwowane jest stopniowe przesuszenie takich siedlisk hydrogenicznnych, w zakresie np. małej retencji wskazane jest podjęcie działań mających na celu zahamowanie odpływu wody, a nie ich usuwanie z opisów taksacyjnych, czy planowanie działań z zakresu melioracji (por. str. 74 planu);

– brak oznaczenia na przedłożonych mapach przeglądowych cieków naturalnych i rozbieżności wynikające z porównania przedłożonych danych z ogólnodostępnymi informacjami dotyczącymi lokalizacji naturalnych cieków wodnych. Z bazy danych *BDOT* wynika, że w obrębie obszaru Natura 2000 znajdują się niewielkie cieki o typie: potok, strumień, struga np. między innymi: przepływający przez oddziały 456, 455, 454; rzeka Rudnica, pięć niewielkich dopływów Płytnicy – wydzielenia 320, 319, 291, 292, 321, 234 i 212. Z dostępnych danych wynika, że w stosunku do nich w poprzednim cyklu planistycznym nie zachowywano stref buforowych podczas stosowania rębni. Ich strefy źródłkowe nie są wyodrębnione w rozdziale *źródliśka* w programie op. Przedłożony projekt planu w części wydzieleni z wyodrębnionymi ciekami zakłada wykonanie cięć rębnych np. oddziały 232 i 233. Konieczne jest załączenie do planu, np. programu op, mapy z rozmieszczeniem cieków naturalnych, bagien, drzewostanów na glebach torfowych i bagiennych, także tych, które są wyszczególniane tylko w opisach taksacyjnych wydzieleni stanowiących lasy o innym charakterze, w celu określenia ekosystemów hydrogenicznnych, wobec których obowiązują ograniczenia wymienione w programie op.

W odniesieniu do obszaru Natura 2000 Bagno i Jezioro Ciemino PLH320036, plan zakłada wykonanie cięć rębnych w następujących wydzieleniach, w obrębie których drzewostan

stanowi siedlisko przyrodnicze 9110 - kwaśne buczyny *Luzulo-Fagenion*: 884g – rębnia IIIBU 90% 5,44 ha, 884o rębnia IIA 40% 1,74 ha, 885f – rębnia IIAU 60% 2,26 ha, 887h IIAU 80% 2,47 ha, 888a IIAU-80%-2,18 ha, 888d IIA-40%-3,27 ha. Zgodnie z danymi SDF dla obszaru Natura 2000 Bagno i Jezioro Ciemino powierzchnia siedliska przyrodniczego 9110 wynosi 90,08 ha. Planowane cięcia rębne będą obejmować odpowiednio 11,9 ha (4,89 ha, 0,69 ha, 1,35 ha, 1,97, 1,7 ha, 1,3 ha), a więc będzie nimi objęte 13,2% zasobów siedliska przyrodniczego w obszarze, stanowiące drzewostany odpowiednio w wieku 130 lat, 115 lat, 150 lat, 125 lat, 125 lat, 115 lat. Zgodnie z zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z 31 marca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Bagno i Jezioro Ciemino PLH320036 (Dz. Urz. Woj. Zach., poz. 1650, ze zm., dalej jako: pzo Bagno i Jezioro Ciemino) wśród zagrożeń istniejących dla omawianego siedliska przyrodniczego wskazano: „*B02 gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji - cięcia rębne zaburzające kluczowe dla różnorodności biologicznej strefy: ekoton buczyna/jezioro, buczyny na skarpach nadjeziornych, ekoton buczyna/płaty olsów*”. Przy czym celem ochrony i celem działań ochronnych w przypadku analizowanego siedliska jest utrzymanie właściwego stanu ochrony siedliska (Fv). Jako cel działań ochronnych w pzo Bagno i Jezioro Ciemino wskazano również „*utrzymanie nie zaburzonej strefy ekotonowej buczyna-jezioro i buczyna-olsy, zachowanie nie zaburzonych fitocenozy na skarpach nadjeziornych*”. Zaplanowanie rębni na 13% drzewostanów stanowiących siedlisko przyrodnicze nad Jezioro Ciemino może wpłynąć na osiągnięcie zarówno celu działań ochronnych, jak i celu ochrony dla siedliska przyrodniczego kwaśnych buczyn. W odniesieniu do tego siedliska przyrodniczego ustalono zbyt niski wiek rębności drzewostanów bukowych na 110 lat. W instrukcji urządzenia lasu z 2023 r. (rozdział X, załącznik 1) dla Nadleśnictwa Czarnobór dopuszcza się ustalenie wyższego wieku rębności dla buka (120 lat). Ponadto zgodnie z § 25 tej instrukcji wynika, że wieki rębności drzewostanów, mogą być określane indywidualnie dla poszczególnych drzewostanów podczas taksacji. Przy czym określanie indywidualnego wieku dojrzałości rębnej drzewostanu podczas taksacji zalecane jest przede wszystkim „*przy projektowaniu zróżnicowanych sposobów odnowienia, pozwala to bowiem na odejście od ścisłego stosowania schematycznego podziału drzewostanów na: bliskorębne, rębne, przesłorębne, w kierunku elastycznego projektowania terminu rozpoczęcia procesu odnowienia w drzewostanie m. in. znacznie późniejszego, np. w wypadku drzewostanu o dobrym stanie zdrowotnym, pełniącego szczególną funkcję w ekosystemie*”, co miałoby zastosowanie dla analizowanych drzewostanów stanowiących siedlisko przyrodnicze kwaśnej buczyny.

Planowane zabiegi gospodarcze tj. rębnie złożone, przedstawione na mapie siedlisk i gatunków oraz w załączonych do planu opisach taksacyjnych lasu, ingerują w plan zadań ochronnych zawarty w załączniku nr 2 do Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z 1 lutego 2017 r. *zmieniającego zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Bagno i Jezioro Ciemino PLH320036* (Dz. Urz. Woj. Zach., poz. 612). Dotyczy to wydzielenia 887h, na którym w planie, dla siedliska przyrodniczego 9110 - kwaśne buczyny, nie zaplanowano wdrożenia zadań ochronnych wynikających z PZO, polegających m.in. na utrzymaniu wyłączenia z zabiegów gospodarczych oraz pozostawieniu bez wskazówek w planie urządzenia lasu. Natomiast w wydzieleniu 887h znajduje się drzewostan w wieku 125 lat, dla którego w opisie taksacyjnym zaplanowano wykonanie rębni częściowej, uprzątającej (IIAU) z pozyskaniem 80% grubizny na powierzchni 2,47 ha. Brak wyłączenia wskazanego pododdziału z zabiegów gospodarczych może skutkować negatywnym oddziaływaniem na wskazany przedmiot ochrony ww. obszaru Natura 2000.

W przypadku obszaru Natura 2000 Jezioro Śmiadowo PLH320042, w planie zadań ochronnych przedstawionych w programie op, na części oddziałów leśnych nie uwzględniono wdrożenia działania ochronnego wymienionego w załączniku nr 1 do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z 1 lutego 2017 r. *zmieniającego zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000*

Jeziro Śmiadowo PLH320042 (Dz. Urz. Woj. Zach., poz. 611, ze zm., dalej jako: pzo Jezioro Śmiadowo). Dotyczy to pododdziału 895k, na którym, dla siedliska chronionego 3110 - jeziora lobeliowe, nie zaplanowano wdrożenia działania ochronnego tj. „zapewnienie buforującej funkcji lasów i zadrzewień otaczających jezioro”. W opisie taksacyjnym lasu dla wskazanych wydzieleni nie wskazano przeprowadzenia prac gospodarczych, jednak teren tych wydzieleni nie został oznaczony jako tzw. obszar ostoi bioróżnorodności, zgodnie z treścią działania ochronnego zaplanowanego w pzo: „zakwalifikowanie lasów strefy brzegowej jeziora do tzw. ostoi różnorodności biologicznej wyznaczonych w RDLP w Szczecinku, pozostawianych bez użytkowania gospodarczego”, co należy uzupełnić. Dodatkowo, w pododdziałach sąsiadujących z wydzieleniem 895k, a w szczególności w wydzieleniu 899a, zaplanowano prace gospodarcze tj. rębnie złożone uprzątające (IIIB-50% i IIIAU-95%), a następnie odnowienie. Przeprowadzanie omawianych rębni gniazdowych o charakterze uprzątającym może skutkować negatywnym oddziaływaniem na wskazany przedmiot ochrony ww. obszaru Natura 2000, w szczególności poprzez uruchomienie spływu substancji organicznych do wód jeziora.

Ze względu na bezpośrednie sąsiedztwo gruntów Nadleśnictwa Czarnobór z obszarem Natura 2000 Poligon w Okonku PLH300021, w prognozie należy przedstawić pełny opis i ocenę wskazanego obszaru Natura 2000, analogicznie jak dokonano tego w odniesieniu do innych obszarów Natura 2000 zlokalizowanych w granicach nadleśnictwa (rozdz. 3.4.1 prognozy). Ponadto, rozdział 4.2 prognozy, należy uzupełnić o analizę oddziaływania wynikającego z realizacji planu na siedliska przyrodnicze tego obszaru. Bliskie sąsiedztwo wskazanego obszaru Natura 2000 z terenem planowanych zabiegów gospodarczych, może prowadzić do wystąpienia negatywnych oddziaływań na obszar i jego przedmioty ochrony.

Według przedłożonej mapy siedlisk i gatunków oraz załącznika w postaci opisu taksacyjnego lasu, w części oddziałów leśnych znajdujących się w Obszarze Chronionego Krajobrazu Pojezierze Drawskie zaplanowano wykonanie rębni złożonych. Zakres planowanych zabiegów gospodarczych może naruszać ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów tj. dostosowania zabiegów technicznych do wymogów zachowania zabagnień i podmokłości, wprowadzone na mocy obwieszczenia Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z 29 kwietnia 2021 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu uchwały w sprawie obszarów chronionego krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Zach. poz. 2091). Dotyczy to w szczególności wydzieleni: 877c, 877g, 877h, 877l, 877p, 883h, 888d. Planowane zabiegi gospodarcze mogą doprowadzić do zmiany stosunków wodnych, konsekwencją których może być naruszenie ustalenia dotyczącego czynnej ochrony zabagnień i podmokłości znajdujących się w sąsiedztwie ww. pododdziałów leśnych. Dodatkowo, część wskazanych pododdziałów (877l, 877p) charakteryzuje się obecnością ponad 130-letniego drzewostanu bukowego na siedlisku przyrodniczym 9110 - kwaśne buczyny. Ze względu na potrzebę zachowania i ochrony starych drzewostanów oraz cennych siedlisk przyrodniczych, zastrzeżenia wzbudza zaplanowanie we wskazanych wydzieleniach rębni gniazdowych (IIAU-90%). Analogiczna sytuacja Obszaru Chronionego Krajobrazu Dolina Rzeki Płynicy. W części oddziałów leśnych zaplanowano wykonanie rębni złożonych. Zakres planowanych zabiegów gospodarczych może naruszać ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów tj. dostosowania zabiegów technicznych do wymogów zachowania zabagnień i podmokłości, wprowadzone na mocy uchwały Nr XXI/136/2004 Rady Gminy Szczecinek z 24 czerwca 2004 r. w sprawie wyznaczenia obszaru chronionego krajobrazu Dolina rzeki Płynicy (Dz. Urz. Woj. Zach. Nr 54, poz. 993) oraz uchwały Nr XVII/194/2004 Rady Miejskiej w Bornem Suliniowie z 26 sierpnia 2004 r. (Dz. Urz. Woj. Zach., 2004 Nr 79, poz. 1352). Dotyczy to w szczególności następujących wydzieleni, położonych w granicach obszaru chronionego krajobrazu Dolina rzeki Płynicy: 213c, 234i, 234k, 291j, 452i, 477a, 489d. Planowane zabiegi gospodarcze mogą doprowadzić do zmiany stosunków wodnych, konsekwencją których może być naruszenie wymienionego ustalenia dotyczącego czynnej ochrony bagien znajdujących się w sąsiedztwie ww. pododdziałów leśnych. Dodatkowo, część wskazanych pododdziałów (213c, 234i, 452i, 477a) charakteryzuje się obecnością kolejno: 145-letniego drzewostanu bukowego na siedlisku przyrodniczym 9110

kwaśne buczyny, 120-letniego, 140-letniego i 125-letniego drzewostanu sosnowego. Ze względu na potrzebę zachowania i ochrony starych drzewostanów oraz cennych siedlisk przyrodniczych, zastrzeżenia wzbudza zaplanowanie w tych wydzieleniach rębni gniazdowych lub zupełnych (IIAU-90%, IIIAU-95%, IB-90%).

Prace gospodarcze zaplanowane w wydzieleniu 403c (rębnia zupełna, IB-95%), z uwagi na ich lokalizację bezpośrednio przy granicy rezerwatu przyrody Diabelskie Pustacie – ustanowionego zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z 28 maja 2013 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody Diabelskie Pustacie (Dz. U. z 2013 r. poz. 2295) - mogą zagrozić przyjętemu dla oddziału 404 celowi ochronnemu określonym jako „utrzymanie aktualnej postaci ekosystemów leśnych, stworzenie jak najlepszych warunków do wzrostu i rozwoju gatunków drzewiastych, ze szczególnym uwzględnieniem występujących w nich cennych, rzadkich oraz chronionych gatunków roślin i zwierząt”. Planowane cięcia mogą doprowadzić do przerwania ciągłości drzewostanów czy likwidacji miejsc bytowania i gniazdowania gatunków. Dodatkowo, prace gospodarcze zaplanowane w wydzieleniach 382f, 384d, 384g, 463a, 463b i 484b, w postaci rębni zupełnej (IB-95%, IB-100%,) oraz rębni gniazdowej (IIIAU-80%, IIIAU-95%, IIIA-30%), ze względu na położenie w bliskim sąsiedztwie granic rezerwatu, sprzyjają wystąpieniu zagrożenia określonego jako „niewłaściwe stosunki wodne”, dla którego przyjęty sposób eliminacji/ograniczenia zagrożeń i ich skutków to zahamowanie odpływu wody. Wycięcie drzewostanów w ww. wydzieleniach, tworzących strefę buforową wokół rezerwatu, może również wpłynąć na występowanie w rezerwacie dzięcioła czarnego *Dryocopus martius*. Prace wykonywane na starych drzewostanach, występujących m.in. na wydzieleniu 384g, na którym rosną 115-letnie sosny, mogą bezpośrednio wpłynąć na potencjalne stanowiska lęgowe tego gatunku i cel ochrony omawianego rezerwatu przyrody, którym jest zachowanie układów biocenotycznych.

Ponadto, ze względu na występowanie w obrębie oddziałów 431, 432, 4,55, 456, 457, 480 i 481 siedlisk przyrodniczych 4010 - wilgotne wrzosowiska z wrzoścem bagiennym, 4030 suche wrzosowiska, 6410 - zmiennowilgotne łąki trzęślicowe, 7120 - torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji, zasadne jest rozważenie możliwość poszerzenia granic rezerwatu przyrody Diabelskie Pustacie o wskazane powierzchnie, wraz z sąsiadującymi z nimi oddziałami, z licznie występującymi ciekami i/lub rowami melioracyjnymi.

Zastrzeżenia, w odniesieniu do zawartości planu, wzbudza brak propozycji i zamierzeń dotyczących uzupełnienia sieci obszarów objętych ochroną w granicach Nadleśnictwa Czarnobór. Nie podjęto w tym zakresie inicjatywy mimo widocznych wskazań, o których wspomniano w treści prognozy: „Z kolei istniejące już w obecnej chwili wskazania do wyznaczenia na części obszarów nadleśnictwa nowych obiektów chronionych muszą zostać uwzględnione poprzez odpowiednie zagospodarowanie danego terenu, w tym planowane przyszłe zakazy i cele ochrony”. W związku z tym zasadne jest rozszerzenie projektu planu o propozycje utworzenia nowych obszarów chronionych, w szczególności na obszarach charakteryzujących się dużą wartością przyrodniczą (np. występowanie zróżnicowanych siedlisk przyrodniczych i/lub obecność drzewostanu w wysokiej klasie wiekowej). Jako przykłady należy wskazać: (1) obszar w granicach oddziałów 67 (145-letni drzewostan dębowy), 68 i 69 z siedliskami przyrodniczymi 9130 - żyzne buczyny i 9160 - grąd subatlantycki; (2) obszar w sąsiedztwie zbiornika Jezioro Leśne, w granicach m.in. oddziałów 26a, 26c, 28a i 30c, charakteryzującymi się obecnością starodrzewu rosnącego na siedliskach przyrodniczych 9130 - żyzne buczyny, 9160 - grąd subatlantycki oraz 91D0 - bory i lasy bagienne, (3) teren znajdujący się w granicach wydz. 713, 714 i 722 na siedlisku przyrodniczym 91D0 - bory i lasy bagienne, z licznie występującymi stanowiskami bobra europejskiego.

Ze względu na potrzebę zachowania i ochrony starych drzew rekomendowane jest wytypowanie drzew osiągających wymiary drzew pomnikowych i zgłoszenie ich do objęcia tą formą ochrony przyrody. Dotyczy to w szczególności starych drzew, które znajdują się w następujących wydzieleniach (w nawiasie podano wiek i gatunek drzew oraz ewentualną obecność cennego siedliska przyrodniczego): 26a (140-letnie buki i dęby na siedlisku 9130 - żyzne buczyny), 42d (135-letnie sosny i buki w sąsiedztwie siedliska 9130 - żyzne buczyny), , 72b (135-letnie dęby na siedlisku 9160 - grąd subatlantycki), 175f, 175h (140-letnie sosny w pobliżu siedliska przyrodniczego - 9160 grąd subatlantycki), 179g (140-letnie sosny), 192i (140-letnie sosny), 232c (135-letnie buki na siedlisku 9110 - kwaśne buczyny), 255b (160-letnie buki i sosny na siedlisku 9110 - kwaśne buczyny), 257b (150-letnie buki i sosny na siedlisku - 9110 kwaśne buczyny), 279f (140-letnie sosny), 282d (140-letnie sosny), 283b (140-letnie sosny), 285b (140-letnie buki i sosny na siedlisku - 9110 kwaśne buczyny), 285g, 285i (140-letnie sosny i buki na lub w sąsiedztwie siedliska - 9110 kwaśne buczyny), 286i (140-letnie sosny w sąsiedztwie siedliska - 9110 kwaśne buczyny), 337b (150-letnie sosny), 339j (140-letnie sosny), 367i (170-letnie sosny), 729g, 729h (130-letnie sosny w pobliżu siedliska 91D0 - bory i lasy bagienne).

W odniesieniu do płatów siedliska przyrodniczego 9110 - kwaśne buczyny, znajdujących się poza obszarami objętymi ochroną, zauważono zbyt intensywny poziom planowanego użytkowania. Przykładowo:

- w wydzieleniach 313b, 285i, 286k i 314a (łącznie 7,48 ha): w wydz. 285i zaplanowano rębnię IIAU 90% na 1,43 ha, w wydz. 313b - rębnię IIAU z 85% (drzewostan 140-letni) na 1,92 ha.; łącznie planowane jest uprzątnięcie starodrzewu z 3,35 ha, co stanowi 44% powierzchni płatu siedliska. Należy wskazać, że wiek drzewostanu w wydzieleniach z niezaplanowanymi rębniami jest w większości w pierwszej klasie wieku, w mniejszości w II klasie, z zaplanowanymi czyszczeniami wczesnymi i czyszczeniami późnymi;

- w wydzieleniach 285b, 286d, 257b, 258f, 232c i 231b (łącznie 46,5 ha) – na 96% powierzchni płatu siedliska zaplanowano rębnie uprzątające starodrzew (głównie IIAU), w wydz. 286d zaplanowano trzebież późną. W ramach użytkowania rębno zaplanowano zgodnie ze wskazaniami zawartymi w programie op, redukcję procentu pozyskania grubizny w każdym z wydzieleni o 10% (w przypadku wydzielenia 258f o powierzchni 1,78 ha było to 15%). W przypadku zaplanowania cięć uprzątających na przeważającej części siedliska, ograniczenie pozyskania grubizny o 10% będzie działaniem niewystarczającym, aby zachować stabilność, odpowiednią strukturę i funkcję siedliska, w szczególności mając na względzie fragmentację drzewostanów (niewielkie powierzchnie w każdym wydzieleniu);

- wydzielenie 368f o powierzchni 2,96 ha przylega do 368d i 368h, w obrębie których zaplanowano rębnie uprzątające, na 5,94 ha drzewostanu w wieku 48 lat. Płat siedliska 9110 stanowi drzewostan przeważnie w I klasie wieku. Zatem w wydzieleniu z zaplanowaną rębnią należałoby obniżyć intensywność cięć (modyfikacja rębni na IVD z pozostawieniem strefy buforowej starszego drzewostanu wokół płatu siedliska) – w szczególności zrezygnować z rębni uprzątającej w wydzieleniu 368d.

Wobec przedstawionych przykładów, sugeruje się modyfikację użytkowania płatów siedlisk przyrodniczych nakierowaną na zmniejszenie intensywności cięć rębnych (np. w kierunku rębni IVD).

Ponadto należy zaznaczyć, że w części drzewostanów zaplanowano rębnie, które nie osiągną przyjętego wieku rębności w okresie obowiązywania planu – dotyczy to m.in. pododdziałów 372b, 347d, 219i, 322g, 323c, 339n, 343f, 365b, 366a, 368d oraz 394b.

Podkreślenia także wymaga, że skład gatunkowy odnowienia przedstawiony w *Schemat orientacyjnych składów gatunkowych upraw dla siedlisk przyrodniczych i poszczególnych typów siedliskowych (TSL) przy projektowaniu upraw na siedliskach przyrodniczych* (program

op, tabela nr 69) dla siedliska 9190 kwaśne dąbrowy i typu drzewostanu SoDb, BkDb jest niezgodny z założeniami dotyczącymi składu gatunkowego odnowień, wynikającymi z załącznika nr 1 porozumienia z 23 sierpnia 2024 r. w sprawie uzgodnienia orientacyjnych składów gatunkowych upraw dla poszczególnych typów siedlisk przyrodniczych oraz głównych założeń w sprawie postępowania hodowlanego w drzewostanach na siedliskach przyrodniczych (porozumienie zawarto pomiędzy Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Gdańsku, Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Szczecinie i Dyrektorem Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Szczecinku). Omawiana niezgodność polega na możliwości zmniejszenia udziału dębu *Quercus* sp. wśród gatunków dominujących, z założonego w porozumieniu poziomu 70% do zaproponowanego w programie op 50% (60% w przypadku drzewostanu typu BkDb: Jw, So, Brz). Trzeba zaznaczyć, że udział dębu w drzewostanie jest dla siedliska 9190 wskaźnikiem kardynalnym, mającym szczególną wartość w ocenie struktury i funkcji tego siedliska przyrodniczego. Zmniejszenie udziału dębu na wskazanym siedlisku przyrodniczym, przy jednoczesnym zwiększeniu udziału sosny *Pinus sylvestris* jest zabiegiem niewłaściwym, mogącym doprowadzić do obniżenia stanu ochrony siedliska 9190. Dodatkowo w planie (str. 151) i programie op (str.195) użyto następującego sformułowania: „*podmokłe, trudne do odnowienia grunty można odnawiać samosiewem lub wieloletkami, bez przygotowania gleby ciężkim sprzętem i bez stosowania rabatowałków; dopuszczalne są tu również odstępstwa od zalecanego składu gatunkowego*”. W ww. załączniku przedstawiono założenie proponowanego składu gatunkowego upraw na siedliskach przyrodniczych, w tym tych występujących na terenach podmokłych. Zastrzeżenia wzbudza zastosowanie wymienionego stwierdzenia sugerującego odstępowanie od zalecanego składu gatunkowego odnowień. Pomimo występowania terenów trudnych do odnowienia należy utrzymać określony w porozumieniu skład gatunkowego drzewostanu. Z kolei dla gruntów podmokłych, w szczególności występujących na glebach bagiennych i/lub tworzących bagna należy zrezygnować z prowadzenia zabiegów gospodarczych.

Opiniowany plan posiada także istotne znaczenie pod względem wpływu na zasoby wodne. W dokumencie wskazano, że „*Na gruntach Nadleśnictwa zinwentaryzowano około 192 km rowów i cieków, w tym podstawowych 18 km. Resztę, to jest 174 km stanowią rowy szczegółowe o szerokości 1-2 m. W obecnym 10-leciu Nadleśnictwo winno przeprowadzać ich odmulanie i konserwację, a nawet odbudowę w zależności od pojawiających się potrzeb*”. Biorąc pod uwagę powyższe należy podkreślić, że planowane do realizacji prace będą niekorzystnie wpływać na możliwość utrzymania wód w ekosystemie. Spowodują odpływ wód w sytuacji, kiedy znaczne środki publiczne, w skali całego kraju, przeznacza się właśnie na magazynowanie wody w systemach małej retencji, w ramach usług ekosystemowych. Ponadto, trzeba podkreślić, że w programie op znajdują się zapisy wskazujące na konieczność ograniczenia bądź zaniechania działań dotyczących melioracji terenów leśnych. Nie ma to znaczenie czy odprowadzanie wód miałyby nastąpić systemami nowotworzonymi czy też w wyniku ich odmulania celem ponownego udrożnienia.

W związku z powyższym zasadne jest zrezygnowanie z planowanych prac odwadniających, a istniejące nadal elementy sztucznego gospodarowania wodą, wykorzystać do jej retencjonowania. Ponadto, zasadne jest uwzględnienie w programie op zapisu, zgodnie z którym w przypadku konieczności wykonania robót ziemnych mogących zmienić warunki wodne lub wodno-glebowe, melioracji wodnych, tzw. prac utrzymaniowych w odniesieniu do form ochrony przyrody i w obrębie cieków naturalnych, prace te podlegają zgłoszeniu w trybie art. 118 ustawy op. Wskazania także wymaga, że wykonanie opisanych działań w obszarach chronionego krajobrazu nie będzie mogło być traktowane jako spełniające przesłankę racjonalności gospodarki leśnej, wobec czego działania z tego zakresu nie podlegałyby odstępstwom w odniesieniu do zakazów zmian stosunków wodnych oraz likwidacji obszarów wodno- błotnych.

W programie op stwierdzono, że: „*co do zasady nie należy projektować użytkowania rębnego w drzewostanach na siedliskach bagiennych tj. Bb, BMb, LMb, OI*”, natomiast „*bezpośrednio przy źródłiskach i obszarach bagiennych, a także w miejscach kultu religijnego i wokół drzew*

matecznych, należy zaplanować pozostawienie stref buforowych o szerokości 25 m; przy stosowaniu każdego rodzaju rębni (nawet zupełnej) wokół istniejących naturalnych wysięków, podmoczeń, bagienek, w razie braku drzewostanu, pozostawiać całość roślinności krzewiastej w strefie oddziaływania dla mikrosiedliska, postępowanie takie sprzyjać będzie utrzymaniu retencji wodnej; we wskazaniach gospodarczych redukuje się odpowiednio % pozyskania grubizny w ramach powierzchni manipulacyjnej". Z map załączonych do planu map może wynikać, że część tzw. bagien nie została jednak dostatecznie wyodrębniona z poszczególnych oddziałów. Przykładowo:

– wydzielenie 258h, stanowiące bagno, przylega do wydzielenia 258b z zaplanowaną rębnią IIA-40%, ponadto na innych wydzieleniach w sąsiedztwie pododdziału 258h zaplanowano rębnie z wysokim pozyskaniem grubizny, mogące doprowadzić do zmiany stosunków wodnych w jego obrębie,

– wydzielenie 316d, stanowiące bagno, znajduje się w otoczeniu wydzielenia 316b, w obrębie którego na terenach przylegających do bagna wyznaczono działkę zrębową z zaplanowaną rębnią IIIA na 30%; w przypadku, gdy wydzielenie stanowiące bagno stanowi powierzchnię 0,40 ha, a powierzchnia przylegającej do niego działki zrębowej wynosi 5,49 ha, rozwiązaniem bardziej skutecznym pod względem zabezpieczenia stosunków wodnych, będzie – oprócz zastosowania pasa buforowego o szerokości 25 m – zaprojektowanie innego rodzaju rębni, nie powodującej gwałtownego odślania powierzchni, w szczególności w ramach cięć uprzętających.

Należy też zwrócić uwagę, że przedłożona dokumentacja nie zawiera map przedstawiających lokalizację drzewostanów na terenach bagiennych, podmokłości w obrębie wydziałów stanowiących tereny niebagienne, a zwłaszcza cieków naturalnych (baza BDOT wskazuje ciek naturalne, dla których w byłych cyklach planistycznych nie stosowano stref buforowych) oraz źródeł (dane BDOT mogą wskazywać większą ich liczbę, niż wyszczególniona w programie op), wobec których obowiązywałyby ograniczenia wynikające z zapisów programu op. Załączenie takich map do planu jest niezbędne z powodu stosowania praktyk analogicznych do tych, które opisano w ramach analizy wpływu projektowanych prac na integralność obszaru Natura 2000 Diabelskie Pustacie – przykładowo:

- zmiana podziału wydziałów 339i – wg opisów taksacyjnych stanowi 80-letni drzewostan sosnowo-brzozowy oraz bagno o powierzchni 0,21 ha. Wydzielenie to powstało przez scalenie wydzielenia 339i stanowiącego bagno o powierzchni 0,38 ha i wydzielenia 339h stanowiącego drzewostan sosnowo-brzozowy na siedlisku boru mieszanego świeżego. W opisanym tu przypadku, zamiast „wymazywania” z ewidencji niewielkiego obszaru bagiennego i włączenia go w ramy powiększanego wydzielenia drzewostanowego, zasadne jest zastosowanie, na odwadniającym ten podmokły teren rowie melioracyjnym, zastawek wspierających retencjonowanie wody oraz poddanie tego obszaru specjalnemu traktowaniu;

- dla wydziałów 312h i 312b zaplanowano rębnię IB, mimo iż drzewostany te położone są w sąsiedztwie zależnego od wód siedliska przyrodniczego 91D0 (wydz. 312f); w tym przypadku należałoby zastosować rębnię częściową, powodująca mniej gwałtowne odślonięcie terenu; tym bardziej, że w byłych cyklach planistycznych bezpośrednio przy płacie siedliska wykonano zręby zupełne.

W powyższym kontekście, zasadne jest rozważenie uwzględnienia w planie wymogów sporządzonych przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie, na podstawie art. 183 – 185 ustawy z 20 lipca 2017 r. *Prawo wodne* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1087 z późn. zm.) związanych z Planem przeciwdziałania skutkom suszy, który przewiduje zaangażowanie w te działania Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe.

Zasadne jest także – zgodnie ze wskazaniem zawartym w uzgodnieniu zakresu i stopnia szczegółowości prognozy z 22 września 2022 r., znak: DOOS-TSOOS.411.7.2022.TW – uzupełnienie w prognozy o analizę zagospodarowania łowieckiego z uwzględnieniem rozmiaru szkód łowieckich, wyników inwentaryzacji zwierząt oraz wpływu drapieżników. Wskazane jest też uwzględnienie straty w populacjach zwierząt wynikające z wypadków i kolizji drogowych.

Poza wyżej opisanymi zagadnieniami nie określono i nie oceniono w prognozie, czy w efekcie realizacji planu mogą wystąpić skumulowane oddziaływania na formy ochrony przyrody, w tym na zachowanie celów i zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000. Przedstawione prognozy należy uzupełnić o wszystkie, możliwe, negatywne oddziaływania skumulowane wynikające m.in. z rozbudowy infrastruktury turystycznej oraz wszelkich inwestycji realizowanych w granicach Nadleśnictwa Czarnobór wynikających np. remontu lub przebudowy dróg leśnych.

Podsumowując, podkreślenia wymaga, że mimo indywidualnego opisanego zakresu i stopnia szczegółowości prognozy, organ opracowujący projekt nie uwzględnił zapisów uzgodnienia. Sporządzona prognoza wymaga poprawy, tak aby mogła stanowić dokument umożliwiający zapewnienie właściwego poziomu ochrony przyrody i zasobów wodnych, poprzez modyfikację samego planu przed jego przyjęciem, oraz, aby możliwe było właściwe wdrażanie dyrektywy 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko, której celem jest wysoki poziom ochrony środowiska i przyczynienie się do uwzględniania aspektów środowiskowych w przygotowaniu i przyjmowaniu planów i programów, a także polityk krajowych i unijnych z zakresu ochrony środowiska.

Odnosząc się do wniosku dotyczącego sporządzenia opinii jako postanowienia, uprzejmie informuję, że ustawa ooś, w przypadku stanowiska, o którym mowa w jej art. 54 ust. 1, nie przewiduje zastosowania tej formy orzeczenia. Natomiast zgodnie z art. 55, organ opracowujący projekt bierze pod uwagę m.in. opinie organów, a w pisemnym podsumowaniu przedstawia informacje w jaki sposób zostały one wzięte pod uwagę i w jakim zakresie zostały uwzględnione.

Piotr Otawski
Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska
/ – dokument podpisany elektronicznie – /

Do wiadomości:

- 1) Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gdańsku,
- 2) Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Poznaniu,
- 3) Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Szczecinie.